

دستورالعمل رتبه‌بندی حساب‌رسان

و

نحوه تطابق آنان با شرایط خاص

به موجب تصویب‌نامه هیئت‌وزیران به شماره ۱۸۱۷۶۵ مورخ ۲۹ دی ۱۴۰۴، دستورالعمل رتبه‌بندی حساب‌رسان و نحوه تطابق آنان با شرایط اشخاص مشمول در ۹ ماده ابلاغ گردید و مسئولیت نظارت بر حسن اجرای آن برعهده «دبیرخانه ستاد هماهنگی مبارزه با مفاسد اقتصادی» است. این دستورالعمل در اجرای تبصره (۲) ماده (۱۳) آیین‌نامه پیشگیری از انباشت مطالبات غیرجاری بانکی تصویب شده و ماهیت آن ناظر بر سیاستهای کلان کاهش ریسک در نظام مالی کشور است. براساس ماده ۳ دستورالعمل یادشده، رتبه حساب‌رسان تحت نظارت جامعه حسابداران رسمی ایران بر مبنای امتیازهای کنترل کیفیت و وضعیت موسسات حسابرسی، مطابق آیین‌نامه نظارت حرفه‌ای، تعیین می‌شود. امتیازهای مزبور به‌صورت جداگانه مبنای رتبه‌بندی سالانه قرار می‌گیرد و در چهار طبقه و در دو فهرست مجزا، به‌شرح جداول ۱ و ۲، در پایگاه اطلاع‌رسانی جامعه حسابداران رسمی منتشر می‌گردد:

✍ حمید فودازی

۳- سازمان حسابرسی مجاز به پذیرش کار برای هر طبقه‌ای از موسسات و شرکتهای تحت پوشش دولت می‌باشد (ماده ۸). اهمیت این نظام زمانی روشن‌تر می‌شود که به ضمانت اجرای آن توجه گردد. صورتهای مالی اشخاص مشمول که برخلاف ضوابط رتبه‌بندی، حسابرسی شوند، معتبر شناخته نشده و شناسه یکتا (موضوع ماده ۷ دستورالعمل اجرایی ماده ۱۱ آیین‌نامه پیشگیری از انباشت مطالبات غیربانکی مصوب سال ۱۳۹۷ ستاد هماهنگی مبارزه با مفاسد اقتصادی) به آن‌ها تعلق نمی‌گیرد. بدین معنا که کیفیت حسابرسی به‌طور مستقیم در چرخه اعتبارسنجی اقتصادی اشخاص اثرگذار شده است. پیامدهای عدم دریافت شناسه یکتا، بیشتر شامل موارد زیر است:

۱- ممنوعیت ارائه خدمت توسط دستگاه‌های اجرایی به اشخاص فاقد شناسه یکتا،

۲- تکلیف سازمان امور مالیاتی به تایید نهایی معاملات موضوع ماده ۱۶۹ قانون مالیاتهای مستقیم از طریق شناسه یکتا،

۳- عدم پذیرش هزینه تسهیلات دریافتی (بخشنامه ۱۱۲/۱۴۰۴/۲۰۰ مورخ ۵ بهمن ۱۴۰۴)،

۴- تکلیف بانک مرکزی به تخصیص شناسه یکتا هنگام اعطای تسهیلات یا ایجاد تعهدات.

بدین ترتیب، رعایت الزامهای حرفه‌ای از یک تکلیف صنفی به‌شرطی موثر برای فعالیت اقتصادی تبدیل شده است.

ماهیت تصویب‌نامه هیئت وزیران در راستای سیاست‌گذاریهای کلان اقتصادی و با هدف کاهش ریسک در نظام بانکی است. در کنار این سازوکار، مقررات ناظر بر پذیرش و فعالیت موسسات حسابرسی فعال در بازار سرمایه نیز بر محور کنترل کیفیت، استقلال حرفه‌ای و تناسب ظرفیت موسسه با اندازه

در ادامه و مطابق ماده ۶، به‌منظور تطابق رتبه حسابرسان با اشخاص مشمول (اشخاص موضوع ماده ۲ آیین‌نامه اجرایی تبصره ۴ قانون استفاده از خدمات تخصصی و حرفه‌ای حسابداران ذیصلاح به‌عنوان حسابدار رسمی موضوع تصویب‌نامه مورخ ۳ مهر ۱۳۷۹ و اصلاحیه‌های بعدی)، اشخاص مزبور براساس معیار میانگین جمع داراییها و درآمدهای حاصل از فروش کالا و ارائه خدمات و با اتکا به آخرین صورتهای مالی حسابرسی‌شده (و در صورت لزوم صورتهای مالی تلفیقی/مجموعه)، به چهار طبقه به‌شرح جدول ۲ طبقه‌بندی می‌شوند:

الزام به انتخاب حسابرس مستقل و بازرس قانونی از میان موسسات هم‌رتبه یا بالاتر، مفهوم «تناسب ظرفیت حرفه‌ای با اندازه صاحبکار» را از سطح توصیه به سطح الزام حقوقی ارتقا داده است. این قاعده‌مند شدن رابطه میان اندازه بنگاه و توان موسسه حسابرسی، می‌تواند از پذیرش کارهای فراتر از ظرفیت ساختاری موسسات حسابرسی جلوگیری نماید و ریسک کیفیت را کاهش دهد. مسئولیت رعایت این امر برعهده مجامع عمومی اشخاص مشمول، موسسات حسابرسی و شاغلان انفرادی است. استثنای این موضوع به‌شرح زیر است:

۱- اشخاص مشمول برای سال اول حسابرسی می‌توانند از موسسات حسابرسی در هر یک از رتبه‌ها استفاده نمایند (تبصره بند ۱ ماده ۶)،

۲- اشخاصی که مشمول الزامهای سازمان بورس و اوراق بهادار و بانک مرکزی می‌باشند، ملزم به رعایت الزامهای سازمان بورس و اوراق بهادار و بانک مرکزی هستند (ماده ۷)،

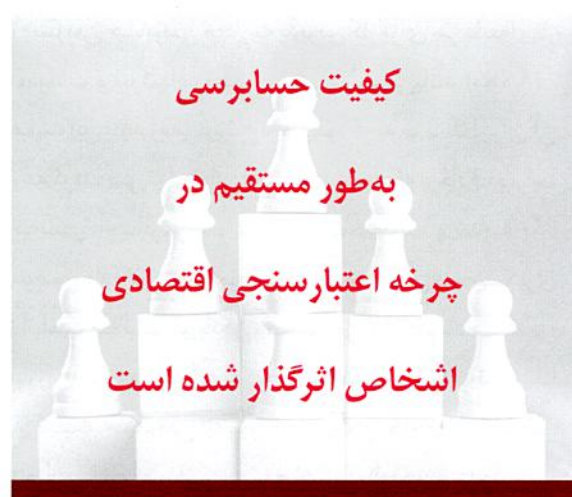
جدول ۱- رتبه‌بندی حسابرسان بر اساس ماده ۳ دستورالعمل رتبه‌بندی حسابرسان

امتیاز کسب‌شده وضعیت موسسه		امتیاز کسب‌شده کیفیت کار		میانگین امتیاز کسب‌شده		طبقه
از امتیاز	تا امتیاز	از امتیاز	تا امتیاز	از امتیاز	تا امتیاز	
۸۵۱	۱۰۰۰	۷۵۱	۱۰۰۰	۸۰۱	۱۰۰۰	الف
۷۰۱	۸۵۰	۶۰۱	۷۵۰	۶۵۱	۸۰۰	ب
۵۵۱	۷۰۰	۵۰۱	۶۰۰	۵۲۶	۶۵۰	ج
۰	۵۵۰	۰	۵۰۰	۰	۵۲۵	د

اقتصاد تبدیل شده است. همچنین، تصریح به جایگاه سازمان حسابرسی در طبقه «الف» و شمول مقررات مرتبط با موسسات سطح «الف» نسبت به آن، نشان‌دهنده تلاش برای یکپارچگی در معیارهای ارزیابی و جلوگیری از دوگانگی در سطح صلاحیت حرفه‌ای است. رویکرد یکپارچه در معیارهای ارزیابی، می‌تواند به هم‌سطح شدن استانداردهای کیفیت در بخش دولتی و خصوصی منجر شود.

این پیوند میان اعتبار صورتهای مالی و نظام بانکی، در عمل از طریق سامانه متمرکز اطلاعات تسهیلات و تعهدات (سمات) عملیاتی می‌شود. سامانه مزبور که توسط بانک مرکزی ایجاد شده است، با هدف تعیین سقف تسهیلات، ظرفیت اعتباری و ثبت ضمانتهای اشخاص طراحی گردیده تا از طریق پایش رفتار اعتباری، میزان معوقه‌های اشخاص را اندازه‌گیری نماید. بنابراین، سامانه سمارت یک زیرساخت نظارتی صرف نیست، بلکه ابزاری در جهت ارتقای سلامت مالی نظام بانکی محسوب می‌شود.

در نهایت، رتبه‌بندی حسابرسان و الزام به تطابق با شرایط اشخاص مشمول را می‌توان گامی در جهت نظام‌مند کردن نظارت حرفه‌ای، تقویت شفافیت و کاهش ریسکهای سیستمی دانست. موفقیت این سازوکار وابسته به اجرای دقیق، به‌روزرسانی مستمر اطلاعات و پایبندی واقعی موسسات حسابرسی و سازمان حسابرسی به الزامهای کنترل کیفیت در یک چارچوب مستقل و یکپارچه است. در صورت اجرای موثر این نظام، اعتماد به صورتهای مالی و کارکرد بازارهای مالی تقویت شده و جایگاه حرفه حسابرسی در ساختار حکمرانی مالی کشور ارتقا خواهد یافت.

شرکت استوار است. در این چارچوب، استمرار فعالیت حرفه‌ای منوط به حفظ حدنصاب کنترل کیفیت، رعایت سقف مجاز خدمات، حفظ استقلال و انطباق با الزامهای نظارتی است و تخطی از این موارد می‌تواند به اقدامهای انضباطی از جمله حذف از فهرست فعالیت منجر شود. این ساختار، کنترل کیفیت را به هسته مرکزی ارزیابی حرفه‌ای تبدیل کرده و کیفیت حسابرسی را به محصول یک نظام سازمانی بدل می‌سازد، نه فقط مهارت فردی شرکا.

وجه مشترک این تحولات، حرکت به سمت نهادینه‌سازی پاسخگویی حرفه‌ای است. رتبه حسابرس دیگر فقط بیانگر سابقه یا شهرت نیست، بلکه شاخصی کمی از عملکرد سیستمی موسسه است. انتشار عمومی طبقه‌ها، الزام به تطابق رتبه با طبقه اشخاص مشمول و پیش‌بینی ضمانت اجراهای موثر، در مجموع نشان می‌دهد که حسابرسی در ایران به یکی از ابزارهای تنظیم‌گری مالی در سطح کلان

جدول ۲- نحوه طبقه‌بندی اشخاص بر اساس میانگین جمع دارایی‌ها و درآمدها

طبقه اشخاص مشمول	میانگین جمع داراییها و درآمدهای حاصل از فروش کالا و ارائه خدمات
الف	مساوی یا بیش از ۵۰,۰۰۰ برابر حداقل نصاب معاملات متوسط قانون برگزاری مناقصه‌ها
ب	مساوی و یا بیشتر از ۱۶,۰۰۰ برابر و کمتر از ۵۰,۰۰۰ برابر حداقل نصاب معاملات متوسط قانون برگزاری مناقصه‌ها
ج	مساوی و یا بیشتر از ۳,۰۰۰ برابر و کمتر از ۱۶,۰۰۰ برابر حداقل نصاب معاملات متوسط قانون برگزاری مناقصه‌ها
د	کمتر از ۳,۰۰۰ برابر حداقل نصاب معاملات متوسط قانون برگزاری مناقصه‌ها